

- (б) посилення правового захисту інтелектуальної власності на міжнародному рівні;
- (в) розвиток технологічного потенціалу країни шляхом залучення іноземних інвестицій у сферу наукових розробок;
- (г) вдосконалення національного патентного законодавства у відповідності до вимог ЄС.

Отже, своєчасна, але в жодному разі не передчасна, імплементація норм ЄПК в українське законодавство може сприяти створенню сприятливого інноваційного середовища, що відповідатиме європейським стандартам та забезпечить ефективний правовий захист для винахідників та підприємств в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. G. Paterson. European patent system: the law and practice of the European Patent Convention. – London: Sweet & Maxwell, 1993. – 410 с.
2. Aplin, T., Davis, J. Intellectual Property Law: Text, Cases, and Materials. – Oxford University Press, 2021. – 750 с.
3. Hall, B.H., Helmers, C. The Impact of International Patent Systems: Evidence from Accession to the European Patent Convention. – NBER Working Paper No. 24207, 2018. – 48 с.
4. Farmer, S.J., Grund, M. Revision of the European Patent Convention & Potential Impact on European Patent Practice. – AIPLA Quarterly Journal, 2008, 36(4), 419–454.
5. Patentability of Software in Europe: The Legal and Practical Framework / S. Sterckx, J. Cockbain. – Oxford: Oxford University Press, 2019. – 320 с.
6. Ventose, E.D. Patent protection for therapeutic methods under the European Patent Convention. – E.I.P.R., 2010, 32(3), 120–131.
7. Ventose, E.D. Patent Protection for Second and Further Medical Uses Under the European Patent Convention. – SCRIPTed, 2009, 6(1), 57–90.
8. In the footsteps of the framers of the European Patent Convention: examining the travaux préparatoires / E.D. Ventose. – European Intellectual Property Review, 2009, 31(7), 353–363.
9. Convention on the Grant of European Patents (European Patent Convention) of 05.10.1973 as revised by the Act revising the EPC of 29.11.2000. – Munich: European patent office, 2023. – 76 с.

УДК 342.841

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-04-15

Мерденов Д.Ю.

*аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України*

КООРДИНАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовано адміністративно-правовий механізм координації суб'єктів антикорупційної діяльності та гарантій їх реалізації в контексті сучасної антикорупційної політики України. Обґрунтовано розмежування ключових понять «взаємодія» та «координація», визначено їх правову сутність та особливості реалізації у

сфері протидії корупції. Установлено, що координація, на відміну від взаємодії, передбачає можливість безпосереднього впливу на функціонування окремих суб'єктів, що сприяє узгодженню їхньої діяльності та усуненню дублювання повноважень.

Досліджено правові засади координації, визначені законодавством України про запобігання корупції, зокрема, статус Національного агентства з питань запобігання корупції як координаційного органу та роль Координаційної робочої групи з питань антикорупційної політики. Виділено та проаналізовано ключові гарантії адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів антикорупційної діяльності, серед яких: забезпечення комплексного застосування всіх форм координації, чіткий розподіл спеціалізації роботи антикорупційних органів, забезпечення узгодженості їхніх дій та оперативності в реалізації заходів.

Окреслено проблеми у сфері правового регулювання координації, зокрема: недостатню конкретизацію механізмів координації на рівні законодавства, фрагментарність адміністративно-правових актів, відсутність законодавчо визначеної ієрархічної структури органів, уповноважених здійснювати координацію, та порядку їх взаємодії. Обґрунтовано необхідність удосконалення адміністративно-правового забезпечення координації шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів координації, розробки ефективних механізмів взаємодії між суб'єктами та забезпечення їх незалежності при виконанні своїх функцій. Зазначено, що адміністративно-правові механізми координації мають ґрунтуватися на принципах системності, комплексності, прозорості та публічності.

Ключові слова: антикорупційна діяльність, координація, взаємодія, адміністративно-правові механізми, гарантії реалізації, корупція, суб'єкти антикорупційної діяльності, антикорупційна політика.

The article analyzes the administrative and legal mechanism of coordination between anti-corruption activity subjects and the guarantees of their implementation in the context of Ukraine's modern anti-corruption policy. The distinction between the key concepts of "interaction" and "coordination" is substantiated, and their legal essence and implementation features in the field of anti-corruption are defined. It is established that coordination, unlike interaction, provides for the possibility of direct influence on the functioning of individual subjects, which facilitates the harmonization of their activities and eliminates duplication of powers.

The legal principles of coordination defined by Ukrainian legislation on corruption prevention are examined, in particular, the status of the National Agency for Corruption Prevention as a coordinating body and the role of the Coordination Working Group on Anti-Corruption Policy. Key guarantees of administrative and legal support for the coordination of anti-corruption activity subjects are identified and analyzed, including: ensuring comprehensive application of all forms of coordination, clear distribution of specialization in anti-corruption bodies' work, ensuring coherence of their actions and promptness in implementing measures.

Problems in the field of legal regulation of coordination are outlined, in particular: insufficient specification of coordination mechanisms at the legislative level, fragmentation of administrative and legal acts, lack of a legally defined hierarchical structure of bodies authorized to carry out coordination, and the procedure for their interaction. The necessity of improving administrative and legal support for coordination is substantiated by establishing coordination principles at the legislative level, developing effective mechanisms for interaction between subjects

and ensuring their independence in performing their functions. It is noted that administrative and legal coordination mechanisms should be based on the principles of systematicity, comprehensiveness, transparency, and publicity.

Keywords: *anti-corruption activity, coordination, interaction, administrative and legal mechanisms, implementation guarantees, corruption, anti-corruption activity subjects, anti-corruption policy.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Ефективна протидія корупції є однією з ключових умов забезпечення верховенства права, суспільної довіри до державних інституцій та стабільного розвитку країни. Однак реалізація антикорупційної політики стикається з численними викликами, серед яких недостатня координація діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи щодо запобігання та протидії корупції.

На законодавчому рівні визначено систему органів, наділених відповідними повноваженнями, однак відсутність чітко скоординованого механізму їхньої взаємодії призводить до дублювання функцій, розпорошення ресурсів і зниження ефективності заходів з протидії корупції. У зв'язку з цим виникає необхідність теоретичного осмислення адміністративно-правових механізмів координації та їхньої ролі у забезпеченні ефективності антикорупційної діяльності. Крім того, дослідження гарантій реалізації цих механізмів має особливе значення, оскільки без належного нормативного закріплення, організаційного та кадрового забезпечення, а також належного контролю координація залишається декларативною. Таким чином, наукове осмислення цієї проблеми є актуальним як з точки зору правозастосування, так і для вдосконалення державної антикорупційної політики загалом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковий аналіз досліджень у сфері координації суб'єктів антикорупційної діяльності свідчить, що окремі теоретичні та практичні аспекти адміністративно-правових механізмів і гарантій їх реалізації вивчали такі науковці, як: Гречанюк Р. – розглянув формування та реалізацію державної антикорупційної політики України в умовах воєнного стану (2024 р.) [2]; Гречко О. В. – дослідив вдосконалення взаємодії і координації між суб'єктами протидії корупції в Україні (2023 р.) [3]; Гурковський М. В. – дослідив адміністративно-правові засоби запобігання корупції в органах Національної поліції (2020 р.) [4]; Іщук Д. О. – вивчив адміністративно-правовий статус спеціалізованих суб'єктів протидії корупції України (2021 р.) [5]; Лук'янова Г. Ю. – розглянула адміністративно-правове забезпечення координації суб'єктів протидії корупції: сучасні недоліки та тенденції (2020 р.) [7]; Макаренко М. М. – проаналізував імперативний та рекомендаційний методи в діяльності національної поліції України в умовах євроінтеграції (2018 р.) [8]; Приходько А. – досліджував адміністративно-правове забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції (2020 р.) [9]; Суходубов Д. В. – зосередився на координаційній діяльності прокуратури щодо боротьби зі злочинністю (2012 р.) [14].

Однак, попри наявність окремих наукових праць, присвячених взаємодії антикорупційних органів, питання ефективної координації їхньої діяльності, адміністративно-правового регулювання цих процесів, а також гарантій реалізації відповідних механізмів за чинним законодавством України досі залишаються недостатньо вирішеними. Дискусії щодо цього тривають, що й актуалізує подальше опрацювання теми, з урахуванням сучасних викликів і потреб правозастосовної практики.

Метою статті є аналіз адміністративно-правових механізмів координації суб'єктів антикорупційної діяльності та визначення ключових гарантій їх реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи координацію суб'єктів антикорупційної діяльності, необхідно насамперед розмежувати ключові поняття «взаємодія» та «координація», які часто використовуються як тотожні, проте мають суттєві відмінності. О. В. Гречко зазначає, що взаємодія спеціалізованих суб'єктів протидії корупції – це закріплена на рівні нормативно-правових актів спільна діяльність суб'єктів протидії корупції, яка здійснюється за погодженим планом (програмою, стратегією) відповідно до завдань суб'єктів у межах їх компетенції та зводиться до спільної реалізації державної антикорупційної політики, спільної звітності, аналізу отриманих результатів діяльності [3].

Натомість Д. О. Іщук пропонує трактувати координацію діяльності спеціалізованих органів, що здійснюють протидію корупції в Україні, як управлінський процес, спрямований на впорядкування їхніх взаємозв'язків і співпраці. Це, по-перше, сприяє узгодженню дій зазначених суб'єктів для досягнення спільної мети; по-друге, дозволяє чітко розподілити їхні функції у відповідних правовідносинах; по-третє, зменшує ризик дублювання повноважень між різними органами, що беруть участь у боротьбі з корупцією [5].

Основна відмінність між цими поняттями полягає в тому, що координація, на відміну від взаємодії, включає можливість безпосереднього впливу на функціонування окремих суб'єктів. Спільна діяльність і належна співпраця між антикорупційними установами сприяють зміцненню довіри громадськості до антикорупційної системи. Ефективна координація між правоохоронними та іншими державними органами створює позитивний образ всієї антикорупційної структури.

Отже, адміністративно-правовий інструмент запобігання правопорушенням, що стосуються корупції, є системою, регульованою нормами адміністративного права, що включає адміністративно-правові методи, дії та складові компоненти. Коли ці елементи працюють у тісній взаємодії та узгодженості, вони формують комплексну систему антикорупційних вимог, обмежень та заборон, виконання яких орієнтоване на попередження корупційних та суміжних правопорушень.

Правові основи координації суб'єктів антикорупційної діяльності в Україні визначаються Законом України «Про запобігання корупції», Законом України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» та іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до статті 18-2 Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» координація реалізації Антикорупційної стратегії здійснюється Національним агентством з питань запобігання корупції у визначеному ним порядку [11]. В рамках НАЗК створюється Координаційна робоча група з питань антикорупційної політики, яка функціонує як консультативно-дорадчий орган. Основні завдання групи полягають у підтримці координації дій органів державної влади щодо виконання Антикорупційної стратегії та розробці пропозицій для формування і реалізації державної антикорупційної політики.

Суттєве значення в системі антикорупційної політики має також встановлення гарантій адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів протидії корупції. Гарантії виступають своєрідним «запобіжником» від неефективності та дублювання функцій, забезпечують якісне та прозоре виконання кожним органом своїх завдань, а також

є маркером довіри громадян до антикорупційної інфраструктури держави. Зміст цих гарантій можна знайти як у профільних законах, так і у відомчих нормативних актах, зокрема в спільних наказах та положеннях, що визначають порядок координації діяльності правоохоронних органів. Відповідно до чинного законодавства, основним відповідальним суб'єктом координації часто виступає прокуратура (зокрема Генеральний прокурор України та керівники відповідних прокуратур), адже саме на неї покладено конституційну функцію нагляду за додержанням законів та підтримання державного обвинувачення. Утім, залежно від змісту та складності завдань, до координації можуть залучатися й інші органи.

Гарантії реалізації координації суб'єктів антикорупційної діяльності представляють собою сукупність правових, організаційних та процедурних інструментів, орієнтованих на забезпечення ефективної роботи координаційних процесів. Ключовим елементом цих гарантій є їхнє закріплення в нормативно-правових актах, адже саме правова регламентація створює умови для стабільного та результативного функціонування механізмів координації.

Юридичні гарантії координації охоплюють визначення в нормативних актах повноважень учасників координаційних процесів, порядку здійснення таких заходів, форм та методів координації, а також передбачення відповідальності за невиконання прийнятих координаційних рішень. Відсутність відповідного нормативного забезпечення координаційного процесу є серйозною проблемою, що негативно позначається на результативності антикорупційної діяльності загалом.

Г. Ю. Лук'янова зазначає, що сукупність труднощів, спричинених суперечностями та непослідовністю в адміністративно-правовому забезпеченні, веде до надзвичайно низької ефективності антикорупційної роботи в Україні [7].

Організаційні гарантії координації передбачають створення необхідних структур та процедур, що забезпечують ефективну реалізацію координаційних процесів. Ці гарантії включають визначення координаційних органів, проведення зборів для узгодження дій, розробку та затвердження планів координації, а також контроль за їх виконанням. Відсутність належно організованої системи гарантій може призвести до формалізації координаційних заходів і зниження їх результативності.

Ключовим аспектом гарантій ефективної координації є активне включення громадськості в антикорупційну діяльність. Спільні зусилля та взаємодія між різними антикорупційними інституціями сприяють посиленню довіри суспільства до системи боротьби з корупцією. Така співпраця дозволяє здійснювати громадський контроль над діяльністю антикорупційних структур, підвищуючи їх прозорість і відкритість.

Передусім особливу увагу варто приділити такій гарантії адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів антикорупційної діяльності, як комплексне застосування всіх доступних форм координації. Одним із фундаментальних принципів координаційної роботи у сфері протидії корупції є системний і всебічний підхід до використання різних координаційних механізмів. Ця концепція закріплена в чинних нормативно-правових актах, зокрема в Положенні про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції, яке широко висвітлюється у наукових дослідженнях. Відповідно до цього документа, серед основних принципів координації визначено необхідність системного та повного застосування різних форм взаємодії, а також забезпечення прозорості, публічності та відкритості координаційних заходів із подальшим оприлюдненням їхніх результатів у порядку,

встановленому законодавством [13].

Координаційна нарада виступає ключовим інструментом узгодження діяльності суб'єктів, залучених до протидії корупції. При Національному агентстві з питань запобігання корупції функціонує Координаційна робоча група з питань антикорупційної політики, що діє як консультативно-дорадчий орган, покликаний сприяти ефективній взаємодії державних інституцій у реалізації Антикорупційної стратегії [11]. Засідання цієї групи проводяться у форматі координаційних нарад, під час яких аналізується хід впровадження антикорупційних ініціатив, ідентифікуються наявні проблеми та напрацьовуються узгоджені заходи для їх подолання.

Відзначимо, що принципи становлять основу та фундаментальну базу адміністративно-правового регулювання координації діяльності суб'єктів, залучених до протидії корупції. Дотримання цих принципів усіма учасниками координаційного процесу має ключове практичне значення, оскільки саме це забезпечує його результативність. Норми, що визначають принципи адміністративно-правового забезпечення, закріплюються у встановленому законодавством порядку та підкріплюються державними механізмами впливу з метою гарантування належної координації діяльності антикорупційних органів.

А. А. Приходько розробив систему принципів, що визначають адміністративно-правове забезпечення заходів із запобігання та протидії корупції. Ця система охоплює такі компоненти: «принципи, характерні для європейського права, європейського адміністративного права та європейського врядування; міжнародні стандарти антикорупційної діяльності; національні антикорупційні норми; а також засади функціонування публічної адміністрації в контексті протидії корупційним проявам» [9]. Сукупність цих принципів слугує концептуальною основою для осмислення ключових засад координації діяльності суб'єктів, залучених до антикорупційної політики.

Альтернативні механізми співпраці між суб'єктами, що здійснюють протидію корупції, відіграють ключову роль у забезпеченні ефективної взаємодії. До таких підходів належать: колективні зустрічі; формування спільних експертних груп; організація спільних заходів; обмін відомостями та аналітичними даними; спільна розробка та впровадження стратегічних планів і програм; ухвалення спільних розпоряджень, регламентів, методичних рекомендацій та інших нормативних актів; спільне навчання фахівців, підвищення їхньої професійної компетентності; організація спільних засідань, круглих столів, семінарів, наукових форумів тощо.

Д. В. Суходубов розглядає принципи координації як правові інструменти, що забезпечують узгоджене здійснення координаційних процесів, і наголошує на їхньому значенні як загальних концептуальних засад, на яких будується антикорупційна політика держави [14]. Таким чином одним із ключових принципів є системність і комплексність застосування різних механізмів координації, що вимагає залучення всіх доступних форм співпраці для забезпечення максимальної ефективності заходів із протидії корупції.

Наступною гарантією ефективного адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів антикорупційної діяльності є чіткий розподіл спеціалізації їхньої роботи. Це означає, що кожен орган, залучений до протидії корупції, виконує визначені функції в межах своєї компетенції, що сприяє оптимальному розподілу повноважень і запобігає дублюванню завдань.

Зважаючи на те, що кожен антикорупційний суб'єкт має власну сферу відповідальності, організаційну структуру та умови діяльності, адміністративно-правове

регулювання координаційних процесів повинно враховувати ці особливості, забезпечуючи злагоджену взаємодію між усіма учасниками антикорупційної системи [9]. Цей підхід визнає важливість врахування особливостей кожного суб'єкта для забезпечення ефективної координації.

Згідно з положеннями Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, ключовим принципом державної антикорупційної політики є раціоналізація функцій органів державної влади та місцевого самоврядування. Це включає, зокрема, ліквідацію дублювання повноважень між різними інституціями, призупинення виконання малоефективних функцій, які супроводжуються високими корупційними ризиками, до моменту впровадження належних механізмів їхньої реалізації, а також усунення випадків концентрації несумісних повноважень в одному органі, що може створювати додаткові умови для зловживань [1].

Ключовим елементом розподілу функцій між суб'єктами антикорупційної діяльності є чітке визначення їхньої спеціалізації. Кожен орган, що бере участь у запобіганні та протидії корупції, має власні компетенції, організаційну структуру та умови діяльності. Врахування цих особливостей у процесі адміністративно-правового регулювання координації дозволяє ефективно розподілити повноваження, уникнути їх дублювання та забезпечити чітку спеціалізацію діяльності кожного суб'єкта.

Серед органів, які відіграють провідну роль у боротьбі з корупцією в Україні, особливе місце посідає Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Ця інституція є спеціалізованим правоохоронним органом, створеним для виявлення та розслідування кримінальних корупційних правопорушень, які вчиняються високопосадовцями, наділеними владними повноваженнями. Діяльність НАБУ спрямована на ліквідацію загроз, що випливають із корупційних злочинів і становлять небезпеку для національної безпеки.

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) виконує особливу роль у системі правоохоронних органів завдяки своїй вузькопрофільній компетенції, яка полягає в розслідуванні корупційних злочинів, скоєних посадовими особами найвищого рівня. Така спеціалізація дає змогу зосередити ресурси та увагу на розкритті найбільш масштабних і суспільно небезпечних корупційних діянь, що, у свою чергу, сприяє ефективнішій протидії корупційним загрозам.

Р. Гречанюк наголошує на тому, що одним із ключових факторів побудови дієвої антикорупційної системи є налагоджена координація та співпраця між правоохоронними органами як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівні. Ефективний обмін інформацією, узгодженість дій і спільні стратегії боротьби з корупцією відіграють вирішальну роль у мінімізації корупційних ризиків та зміцненні антикорупційного середовища [2].

Ключовою гарантією спеціалізації діяльності суб'єктів у боротьбі з корупцією є правове закріплення принципів незалежності та рівності в межах координаційної діяльності. Ці принципи, що регулюють процес визначення проблем у сфері боротьби з корупційними правопорушеннями, а також ініціативу, розробку, узгодження і впровадження відповідних заходів для їх вирішення, є основою ефективної координації.

Відповідно до цього принципу, кожен учасник антикорупційної діяльності зберігає свою незалежність та автономність у виконанні своїх функцій, а сама координація здійснюється на принципах рівності та взаємної поваги. Такий підхід дозволяє здійснювати адекватний розподіл повноважень серед різних суб'єктів без дублювання їхніх функцій.

Кожен учасник антикорупційного процесу залишається самостійним і не піддається впливу, який не був би попередньо узгоджений у процесі координації [7].

Ще однією гарантією є гарантії адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів антикорупційної діяльності є забезпечення узгодженості їхніх дій. Ця гарантія має складну структуру, яка забезпечує цілісність і системність боротьби з корупцією.

Ключовим елементом цієї узгодженості є спільне визначення цілей, методів і ресурсів, що є основою для ефективної взаємодії. Основна функція адміністративно-правового регулювання координації діяльності суб'єктів, що протидіють корупції, полягає в створенні умов для злагодженої та системної роботи в межах єдиної мети, з урахуванням корупційної ситуації на національному та регіональному рівнях. Така узгодженість вимагає, щоб учасники антикорупційної діяльності спільно визначали пріоритети і, через взаємодію, планували конкретні заходи для їх досягнення.

Варто відзначити, що повноваження щодо координації діяльності суб'єктів боротьби з корупцією розподілені між різними органами. Зокрема, згідно з частиною 7 статті 11 Закону України «Про запобігання корупції», Національне агентство з питань запобігання корупції надає методичну підтримку органам державної влади та місцевого самоврядування, допомагаючи оцінювати корупційні ризики в їхній діяльності та вживати заходів для їх усунення, а також реалізувати антикорупційні програми [10]. Ця норма вказує на те, що адміністративно-правове регулювання координації включає не тільки обов'язкові, а й рекомендаційні та стимулюючі інструменти.

Ключовим аспектом гарантії узгодженості дій є залучення кількох суб'єктів до проведення спільних заходів. Це передбачає тісну співпрацю різних суб'єктів у реалізації конкретних антикорупційних ініціатив. М. М. Макаренко підкреслює, що одним із результативних форматів такої взаємодії є спільні виїзди в регіони для проведення перевірок та надання допомоги місцевим правоохоронним органам. Саме в процесі спільної роботи відбувається узгодження дій, створення ефективних комунікаційних каналів та вироблення спільного підходу до проблем і шляхів їхнього вирішення [8].

У рамках євроінтеграційних процесів особливу роль відіграє узгодження національних антикорупційних стандартів з міжнародними. Науковці зазначають, що система принципів адміністративно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції включає в себе принципи європейського права, міжнародні антикорупційні стандарти та національні принципи боротьби з корупцією [9]. Впровадження міжнародних стандартів дозволяє інтегрувати діяльність українських антикорупційних органів з відповідними міжнародними інституціями.

І нарешті гарантія забезпечення оперативності в реалізації заходів. Вона дає змогу своєчасно реагувати на прояви корупції та підвищує ефективність антикорупційних ініціатив. Одним із важливих аспектів є встановлення чітких термінів для виконання прийнятих рішень. В Антикорупційній стратегії на 2021–2025 роки акцентується, що результати моніторингу та оцінки ефективності антикорупційної політики мають бути комплексними, достовірними, об'єктивними та прозорими. Координація реалізації антикорупційної політики повинна бути активною та результативною, зокрема завдяки створенню ефективних механізмів взаємодії антикорупційних органів із іншими державними та місцевими органами влади [1]. Це вимагає чіткого встановлення строків для виконання кожного етапу антикорупційних заходів і забезпечення їх дотримання.

Другим важливим елементом гарантії оперативності є контроль за дотриманням встановлених термінів. Цей аспект передбачає регулярне відстеження виконання рішень щодо координації дій суб'єктів антикорупційної діяльності, а також вжиття відповідних заходів у разі порушення визначених строків. Як зазначено в Антикорупційній програмі Національної служби здоров'я України на 2023-2025 роки, одним із основних завдань підрозділу, відповідального за запобігання та виявлення корупції, є здійснення моніторингу та оцінки виконання цієї програми [12].

Ключовим елементом для забезпечення оперативності є ефективна система контролю. Як зазначається в наукових дослідженнях, адміністративно-правове забезпечення координації включає функції контролю та моніторингу, що здійснюються через заслуховування звітів та аналіз статистичних даних роботи суб'єктів, залучених до протидії корупції [6]. Це дає змогу своєчасно виявляти труднощі в процесі реалізації антикорупційних заходів і оперативно вжити необхідні коригувальні заходи.

М. П. Гурковський наголошує на тому, що для ефективної реалізації заборон, обмежень і зобов'язань необхідні юридичні гарантії. Адміністративне право особі, яка реалізує свої права, їх надає. Учений звертає особливу увагу на адміністративні процедури, що включають контроль, службові перевірки, а також матеріальні норми, які передбачають застосування заходів заохочення за добросовісне виконання службових обов'язків [4]. Ці механізми є ключовими складовими для забезпечення своєчасного виконання антикорупційних заходів.

Аналіз сучасного законодавства та наукової літератури вказує на низку проблем у правовому регулюванні гарантій координації суб'єктів антикорупційної діяльності. По-перше, варто відзначити недостатню конкретизацію механізмів і гарантій координації на рівні законодавства. Адміністративно-правові акти, що регулюють питання координації, мають фрагментарний характер і не забезпечують системного підходу до вирішення проблем взаємодії між суб'єктами. Наразі не існує комплексного адміністративного законодавства, яке регулює координацію діяльності суб'єктів боротьби з корупцією. Законодавчі акти не визначають чітко механізмів взаємодії між різними антикорупційними органами, що призводить до дублювання функцій і неефективного використання ресурсів.

Окрім цього, існує нагальна потреба оновлення підзаконних актів відповідно до сучасних умов. Як показує аналіз науково-практичних досліджень, чинні підзаконні нормативно-правові акти не відповідають вимогам часу та потребують оновлення. Зокрема, необхідно деталізувати реалізацію різних форм координації у сфері протидії корупції та уточнити повноваження органів, які займаються координацією.

Відсутність чіткого узгодження адміністративним законодавством повноважень органів, відповідальних за координацію антикорупційної діяльності, зумовлена відсутністю законодавчо визначеної ієрархічної структури органів, які уповноважені здійснювати таку координацію, та порядку їх взаємодії. Для вирішення цієї проблеми пропонується створення механізму проведення координаційних нарад на найвищому рівні між Національним агентством з питань запобігання корупції, Кабінетом Міністрів України та Офісом Генерального прокурора.

Вивчення проблем удосконалення антикорупційної політики в Україні також вказує на необхідність вирішення таких питань, як конфліктність і неузгодженість дій органів публічної влади, недосконалість системи критеріїв оцінки ефективності, а також низька ефективність інституційної взаємодії в сфері протидії корупції на міжнародному та

європейському рівнях. Подолати ці проблеми можна через детальний аналіз стану корупції, визначення корупційних факторів і ризиків, розробку узгоджених програм боротьби з корупцією на національному та регіональному рівнях, а також забезпечення єдиного підходу до розуміння і реалізації міжнародних антикорупційних стандартів та правових норм.

Одним із ключових аспектів удосконалення механізмів координації є забезпечення належного моніторингу та оцінки результативності антикорупційної політики. Як зазначено в Антикорупційній стратегії на 2021–2025 роки, результати моніторингу та оцінки мають бути всеосяжними, достовірними, об'єктивними та прозорими [1]. Для досягнення цієї мети необхідно створити умови для формування та реалізації державної антикорупційної політики на основі детального аналізу надійних даних про корупцію та чинників, що її викликають. Крім того, потрібно впровадити ефективні механізми моніторингу та координації здійснення антикорупційних заходів через незалежний спеціалізований орган, з залученням представників громадянського суспільства.

Таким чином, аналіз адміністративно-правових механізмів координації діяльності суб'єктів, що займаються протидією корупції, а також гарантій їх реалізації вказує на необхідність вдосконалення правового регулювання цієї сфери. Комплекс проблем, що виникають через суперечності та непослідовність у правовому забезпеченні координації антикорупційних суб'єктів, призводить до низької ефективності антикорупційних заходів в Україні в цілому. Враховуючи це, варто сконцентрувати зусилля на розробці законодавчих актів, що регулюють координацію діяльності всіх суб'єктів, які займаються протидією корупції, а не лише правоохоронних органів, а також уточнити реалізацію різних форм цієї координації. Водночас, важливо зберегти та розвивати наявні напрацювання, зокрема щодо гнучкості та структуризації координаційних заходів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Адміністративно-правові механізми координації суб'єктів антикорупційної діяльності відіграють ключову роль у забезпеченні результативної боротьби з корупцією в Україні. Вони охоплюють сукупність правових норм, принципів і форм взаємодії, спрямованих на організацію ефективної співпраці між суб'єктами, що здійснюють протидію корупції.

Основними гарантіями, що підтримують адміністративно-правове забезпечення координації антикорупційної діяльності, є забезпечення повноти використання різних форм координації та гарантія спеціалізації діяльності суб'єктів, що займаються протидією корупції. Перша гарантія передбачає застосування не лише основної форми координації – координаційних нарад, але й альтернативних методів співпраці, таких як обмін інформацією, створення спільних робочих груп та проведення спільних заходів. Друга гарантія полягає в необхідності врахування функціонального розподілу повноважень між суб'єктами та забезпечення їх незалежності під час виконання своїх обов'язків. Гарантія узгодженості дій передбачає необхідність погодження цілей, методів, ресурсів і участі кількох суб'єктів у спільних заходах, а гарантія оперативності – визначення чітких строків для виконання рішень та контролю за їх дотриманням.

Для покращення адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів антикорупційної діяльності в Україні необхідно закріпити законодавчо принципи координації, розробити ефективні механізми взаємодії між суб'єктами протидії корупції та забезпечити їх незалежність у виконанні своїх функцій.

Перспективними напрямками подальших досліджень є оцінка ефективності існуючих форм координації, розробка нових механізмів взаємодії та визначення шляхів удосконалення адміністративно-правового забезпечення координації в контексті євроінтеграційних процесів України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsiyna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf> (дата звернення: 28.03.2024).
2. Гречанюк Р. Формування та реалізація державної антикорупційної політики України в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми правознавства. 2024. № 2 (38). С. 118–123.
3. Гречко О. В. Вдосконалення взаємодії і координації між суб'єктами протидії корупції в Україні. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття : тези доп. учасників VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 09 черв. 2023 р.). Харків, 2023. С. 50–52.
4. Гурковський М. В. Адміністративно-правові засоби запобігання корупції в органах Національної поліції. Соціально-правові студії. 2020. Вип. 4 (10). С. 87–93.
5. Іщук Д. О. Адміністративно-правовий статус спеціалізованих суб'єктів протидії корупції України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 404 с.
6. Лук'янова Г. Ю. Функції адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів протидії корупції. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 2, т. 2-1. С. 131–135.
7. Лук'янова Г. Ю. Адміністративно-правове забезпечення координації суб'єктів протидії корупції: сучасні недоліки та тенденції. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2020. № 48, т. 2. С. 25–29.
8. Макаренко М. М. Імперативний та рекомендаційний методи в діяльності національної поліції України в умовах євроінтеграції. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 2, т. 2. С. 122–130.
9. Приходько А. Адміністративно-правове забезпечення запобігання та протидія корупції в Україні за умов євроінтеграції : дис. ... д-ра юрид. наук. Дніпро, 2020. 485 с.
10. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 3186.
11. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-18#Text> (дата звернення: 20.03.2024).
12. Про затвердження Антикорупційної програми Національної служби здоров'я України на 2023–2025 роки : наказ Національної служби здоров'я України від 26.04.2023 № 252. URL: <https://service.e-health.gov.ua/storage/editor/files/252-26042023-pro-zatverdzhennya-antikoruptsiynoi-programi-natsionalnoi-sluzhbi-zdorovya-ukraini-na-2023-2025-roki.pdf> (дата звернення: 28.03.2024).
13. Про затвердження Положення «Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією» : наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, СБ України, ДПС України, МО України, Державної митної служби України, Державної прикордонної служби України, Державної пенітенціарної служби України від

26.04.2012

№ 43/375/166/353/284/241/290/236.

URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043900-12#Text> (дата звернення: 28.03.2024).

14. Суходубов Д. В. Координаційна діяльність прокуратури щодо боротьби зі злочинністю : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Харків, 2012. 215 с.

УДК: 342.7

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-04-16

Немченко О.О.

аспірант II року навчання
кафедри права та публічного управління
Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ДОСВІД ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ У КОНСТИТУЦІЯХ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ

Стаття присвячена дослідженню системи міжнародно-правових стандартів обмеження прав і свобод людини, які закріплені у основних міжнародних документах. Разом з тим, автор аналізує тексти конституцій зарубіжних країн з метою виявлення норм, які регламентують інститут обмеження прав і свобод. У цьому аспекті виявлено основні відмінності держав у способі закріплення механізмів обмеження прав і свобод на рівні їх основних законів (стосовно встановлення меж даного правового явища, формулювання мети, у співвідношенні з вимогами міжнародно-правових актів у сфері прав людини).

Ключові слова: обмеження конституційних прав і свобод, міжнародні стандарти, конституції зарубіжних країн.

The article is devoted to the study of the system of international legal standards for the restriction of human rights and freedoms enshrined in the main international documents. At the same time, the author analyses the texts of foreign constitutions with a view to identifying the provisions regulating the institution of restriction of rights and freedoms. In this aspect, the author identifies the main differences between states in the way they enshrine the mechanisms of restriction of rights and freedoms at the level of their basic laws (with regard to establishing the limits of this legal phenomenon, formulating the purpose, and in relation to the requirements of international legal acts in the field of human rights).

Keywords: restriction of constitutional rights and freedoms, international standards, constitutions of foreign countries.

Постановка проблеми. У сучасному світі проблема забезпечення прав та свобод людини і громадянина відноситься до найбільш гострих у правовій дійсності. Більше того, аксіоматичним є питання про те, що права та свободи виступають складовою, системоутворюючою частиною фактичного становища особи у суспільстві та державі. У свою чергу проблема забезпечення прав та свобод неодмінно пов'язана з питанням їх